

TURKIY TILLI DAVLATLARNING FALSAFASI, MADANIYATI, ALOQALARI: TARIX, BUGUN VA KELAJAK

VI XALQARO SIMPOZIUM

Toshkent shahri, 2025-yil, 23-oktabr

PHILOSOPHY, CULTURE, AND RELATIONS OF TURKIC-SPEAKING STATES: HISTORY, PRESENT, AND FUTURE

VI INTERNATIONAL SYMPOSIUM

Tashkent city, October 23, 2025

TURKIY TILLI DAVLATLARNING FALSAFASI, MADANIYATI, ALOQALARI: TARIX, BUGUN VA KELAJAK

VI XALQARO SIMPOZIUM

Toshkent shahri, 2025-yil, 23-oktabr

PHILOSOPHY, CULTURE, AND RELATIONS OF TURKIC-SPEAKING STATES: HISTORY, PRESENT, AND FUTURE

VI INTERNATIONAL SYMPOSIUM

Tashkent city, October 23, 2025

“Ўзбекистон халқаро исломшунослик академияси”
нашриёт-матбаа бирлашмаси
Тошкент – 2025

UDK 008:1(=512.1)(09)(082)

KBK 71.1+63.3

K 21

Turkiy tilli davlatlar falsafasi, madaniyati, aloqalari: tarix, bugun va kelajak nomli xalqaro simpozium materiallari. –Toshkent. 2025-yil.

MAS’UL MUHARRIR:

М. Камилов, Ўзбекистон халқаро исломшунослик академияси ректор, доцент

TAHRIR HAYATI:

Daminov I.	Filologiya fanlari nomzodi, dotsent
Yusupova N.	Yuridik fanlar doktori, professor
Bekmirzayev I. I.	Tarix fanlari doktori, professor O‘zXIA.
Kaxxarova M. M.	Falsafa fanlari doktori, professor
Rajabov Sh.	Falsafa fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent
Karimova D. R.	Yuridik fanlar doktori (DSc), dotsent O‘zXIA.
Aldabek N. A.	Filologiya fanlari nomzodi, dotsent QMU (Qozog‘iston)
Valiyev B. N.	Falsafa fanlari nomzodi, dotsent O‘zXIA.
Tadjiyev H. H.	Pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent JQU (Qozog‘iston)
Xaydarov M.	Islomshunoslik fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent O‘zXIA.
Kaliyev A.	Siyosiy fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent QXU (Qirg‘iziston)
Saidjalolov S. S.	Tarix fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots. v.b. O‘zXIA
Avazova Sh. T.	Yuridik fanlar nomzodi, dots. v.b., O‘zXIA
Rashidova Sh. R.	Yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots.v.b. O‘zXIA.
Xudoyberdiyeva Sh.	Yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots.v.b. O‘zXIA.
Rashidov F. T.	Dots.v.b. O‘zXIA.
Mamazova Z.	Katta o‘qituvchi. O‘zXIA.
Jumaniyozova M.	O‘qituvchi. O‘zXIA.

KOORDINATOR:

Ergashev M. F. Ijtimoiy fanlar va huquq kafedrasi kabinet mudiri.

Mualliflar maqolalarda keltirilgan fikrlar, ma’lumotlar hamda manbalarning ishonchli va asosli ekanligiga mas’uldirlar.

O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi Ilmiy, o‘quv-uslubiy kengashining 2025-yil 27-oktabrdagi 3-sonli majlisida nashrga tavsiya etilgan

ISBN 978-9910-9309-9-7

© “Ўзбекистон халқаро исломшунослик академияси”
нашриёт-матбаа бирлашмаси, 2025

Список литературы:

1. История татарского народа / Под ред. А.М. Салихова. – Казань: Издательство Казанского университета, 2013 г.
2. Султангареев А.Ф. Джадидизм в общественно-политическом движении татарского народа начала XX века // Татарская мысль. – 2016. № 4. С. 45-50.
3. Валидов А.З. Научные взгляды татарских историков XIX века // Сборник статей по истории татарского народа. Казань, 1996. С. 45-53.
4. Муратов Р.В. Традиционные формы философствования в трудах татарских мыслителей XIX века // Вестник Казанского университета. Серия: Востоковедение. 2017. № 2. С. 31-37.
5. Абдуллина Э.Н. Образование и культура в творчестве Исмaила Гаспринского // Историко-культурное наследие народов России: состояние и перспективы : сб. науч. тр. Уфа, 2003. С. 117-123.
6. Алишаева Н.С. Формирование джадидистской идеологии в трудах Исмaила Гаспринского // Вестник Казанского федерального университета. Серия: Гуманитарные науки. 2016. № 3. С. 156-161.
7. Гусейнзаде Ю.Б. Концепция воспитания молодежи Исмaила Гаспринского // Ученые записки Казахского национального педагогического университета имени Абая. 2018. № 3. С. 101-105.

* * *

ЖАЗОИР ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКАСИНИНГ МИНТАҚАВИЙ СИЁСАТИ ВА ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИК ЙЎНАЛИШЛАРИ

Отабек Расулов,

Ўзбекистон халқаро исломишунослик академияси

катта ўқитувчиси

rasulov01@gmail.com

Аннотация: Мақолада Жазоир Демократик Республикасининг ташиқи сиёсати ва минтақавий ҳамкорлик йўналишлари таҳлил қилинади. Франция, АҚШ, Европа Иттифоқи ва Россия каби йирик давлатлар билан алоқаларнинг асосий тенденциялари кўриб чиқилади. Шунингдек, мамлакат раҳбарияти томонидан амалга оширилаётган ташиқи сиёсий стратегия ва унинг минтақавий барқарорлик ва хавфсизликка таъсири ўрганилади. Мақола Жазоирнинг глобал ва минтақавий сиёсий аренадаги ўрнини ҳам ёритади.

Калит сўзлар: Жазоир, ташиқи сиёсат, минтақавий ҳамкорлик, Франция, АҚШ, Европа Иттифоқи, Россия, барқарорлик, стратегик муносабатлар.

Аннотация: В статье анализируется внешняя политика и направления регионального сотрудничества Алжирской Демократической Республики. Рассматриваются основные тенденции взаимодействия с крупными государствами, такими как Франция, США, Европейский Союз и Россия. Также изучается внешнеполитическая стратегия руководства страны и её влияние на региональную стабильность и безопасность. Статья освещает роль Алжира на глобальной и региональной политической арене.

Ключевые слова: Алжир, внешняя политика, региональное сотрудничество, Франция, США, Европейский Союз, Россия, стабильность, стратегические отношения.

Abstract: The article analyzes the foreign policy and regional cooperation directions of the Democratic Republic of Algeria. The main trends of relations with major countries such as France, the USA, the European Union, and Russia are examined. Additionally, the foreign policy strategy implemented by the national leadership and its impact on regional stability and security are explored. The article highlights Algeria's role in the global and regional political arena.

Keywords: Algeria, foreign policy, regional cooperation, France, USA, European Union, Russia, stability, strategic relations.

Жазоир сиёсати минтақавий майдонда. Жазоир Президенти лавозимида киришгандан сўнг, А. Теббун мамлакатнинг минтақавий сиёсат масалаларида асосий позицияларга содиқлигини тасдиқлади. Президент А. Теббуннинг 2019 йил 19 декабрдаги инаугурациясидан кейинги нутқидаги энг ёрқин дақиқалардан бири Жазоирнинг Мағриб минтақасида ва умуман Африка ва Яқин Шарқдаги дипломатик роли ва таъсирини тиклаш нияти бўлганлиги эди. ўтмишда нуфузли ўйинчи бўлган.[1]

Марокаш ва Жазоир ўртасидаги узок йиллик келишмовчиликнинг илдизи бўлган ва икки мамлакат чегараларининг ёпилишига олиб келган Ғарбий Саҳродаги можарога нисбатан Жазоирнинг амалий сиёсатини яна бир бор тасдиқлаб, А. Теббун ушбу муаммони БМТ ва Африка Иттифоқи ихтиёрига топширилиши керак бўлган "деколонизация". Ушбу позиция Жазоирнинг Ғарбий Саҳрога нисбатан ҳарбий-сиёсий ташкилоти сиёсатида мувофиқ равишда Марокаш билан муносабатларни яхшилаш учун янги истиқболларни очмади ва кузатувчиларнинг фикрига кўра Мағрибдаги интеграцияни ривожлантиришга ҳисса қўшмайди. Шунга қарамай, А. Теббун Мағрибдаги "биродарларни" "улар Жазоирдан фақат яхши ишлар ва эзгу ниятларни кўришади" деб ишонтирган.[2]

Жазоир Демократик Республикаси Президенти ташқи сиёсат соҳасидаги асосий эътиборни Ливияга қаратди ва "Жазоир ушбу мамлакатда барқарорликка эришиш ва халқ ва унинг ҳудуди бирлигини ҳимоя қилиш учун кўпроқ ҳаракатларни амалга оширади. Бу бизнинг масъулиятимиз ва устувор вазифаларимизнинг бир қисмидир." Ушбу баёнот Жазоир раҳбариятининг Ливия масаласида 2011 йилдан бери, Ливия тартибсизликлар ва зўравонликларга ботганидан бери, исломчилар НАТО кўмагида миллий раҳбар Муҳаммад Қаддафийни ағдариб ташлаганидан бери энг қатъий позициясининг декларациясига айланди. Шунга таъкидлаш керакки, Жазоир НАТОнинг Ливияга аралашishiга қарши норозилик билдирган кам сонли араб мамлакатларидан бири эди. А. Теббун таъкидлади: «Жазоир — бу Ливиянинг барқарорлиги ҳақида биров ёқтирадимиз ёки йўқми, уни биринчи ва энг кўп ташвишга соладиган мамлакат. Жазоир Ливия инқирозига қарши ечимлар таклифидан четлатилганлигини ҳеч қачон қабул қилмайди».[3]

Шу билан бирга, ЖДР раҳбари можаролар билан парчаланиб кетган мамлакатда Жазоир таъсирини заифлаштиришдан манфаатдор бўлган мамлакатлар ва Ливия гуруҳлари ҳақида батафсил тўхталди. Унинг шарҳлари

Германиянинг Ливия бўйича халқаро конференцияни ташкил этиш ташаббуси билан бир вақтга тўғри келди, унга Жазоир таклиф қилинмади. Шу билан бирга, Жазоир раҳбарияти Ливиянинг миллий келишув ҳукумати (ПНС) Туркиянинг Ливияга потенциал ҳарбий аралашуви ғоясини маъқуллаганидан ғазабланди.[4] Жазоир раҳбари Ливия "биродарларини" "чет эл аралашувидан сақланинг, чунки бу фақат ливияликлар сафида янада катта бўлинишни келтириб чиқаради", деб огоҳлантирди.[5]

Жазоир 2013 йил январь ойида Ливиядаги можарога жиддий таъсир кўрсатди, ўшанда жангарилар Ин Аменадаги Тигентурин газни қайта ишлаш заводида ҳужум уюштиришди ва 4 кунлик қамалда гаровга олинган 38 кишини ўлдиришди. [6]

Терроризмга қарши курашиш ва минтақада хавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш сиёсатига содиқ қолган ҳолда, А. Теббун Саҳел давлатларини дин ва қўшничиликнинг умумий ришталари асосида қўллаб-қувватлашга ваъда берди.

Таҳлилчиларнинг фикрига кўра, Жазоир ташқи сиёсати ва унинг минтақавий муҳити ўртасидаги муносабатни белгиловчи кўплаб ўзаро таъсир қилувчи омиллар мавжуд.

Биринчидан, бу Жазоирнинг Марокаш билан бир қаторда Мағриб минтақавий тизимининг марказидаги позицияси ва унинг ички сиёсий вазиятидаги ҳар қандай жиддий ўзгариш бутун минтақадаги вазиятда акс этади. Жазоирнинг Мағриб сиёсатидаги аҳамиятига далил бўлган ягона нарса шундаки, у Ливия ҳукуматидан Туркия, АҚШ, Буюк Британия ва Италия билан биргаликда хавфсизлик бўйича ҳамкорлик шартномаларини фаоллаштиришни илтимос қилган ягона араб мамлакатидир. Бу нафақат Жазоирнинг Ливия билан деярли 1000 км узунликдаги қуруқлик чегараси, балки қудратли ҳарбий куч ва ташқи сиёсий алоқаларга эга эканлиги билан ҳам боғлиқ. Эҳтимол, Жазоир ҳукумати Ливиядаги инқирозга қарши фаол позициясини эълон қилиб, Жазоирнинг ушбу мамлакатда таъсирини оширишга ва минтақадаги ўз ролини янада кучайтиришга интилан.

Бундан ташқари, А. Теббуннинг ҳокимият тепасига келиши Жазоир ва Тунис ўртасидаги яқинлашиш тенденциясига туртки берди, бу 2019 йилда президент сайловларида ғалаба қозонганидан кейин пайдо бўлган Каиса Саид, 2019 йил 13 октябрда Туниснинг янги президенти 2020 йил 1 февралда Жазоир пойтахтига биринчи расмий ташриф. Ушбу ташриф давомида Жазоир раҳбарияти Туниснинг Марказий банкига мамлакатдаги иқтисодий қийинчиликларни енгишга ёрдам бериш ва Жазоир учун кечиктирилган тўловларни тўлаш имкониятини бериш учун 150 миллион доллар депозит эълон қилди. газ ва ёқилғи таъминоти. Тунисга нисбатан оз миқдордаги ёрдам кўрсатилишига қарамай, бу Тунис иқтисодиётининг инқироzi ва беқарорлиги учун жуда муҳимдир. Бундан ташқари, Тунис юз минглаб жазоирлик сайёҳлар учун асосий сайёҳлик йўналишларидан бири бўлиб қолмоқда, келажакда

уларнинг сони мамлакат ва минтақа барқарорликка эришганда кўпайиши мумкин.

Собиқ президентлар Х.Бурғиба ва З.Бен Али ҳукмронлиги остида Тунис тарихий сабабларга кўра Жазоирга қараганда Марокашга яқинроқ эди. Бироқ, Жазоир ва Тунис раҳбарияти ўзгарганидан сўнг, Жазоирнинг Тунисни молиявий ва ҳарбий қўллаб-қувватлашини инобатга олган ҳолда ушбу тенглама ўзгариши мумкин.

Иккинчидан, минтақавий шароитда миллий хавфсизликка таҳдидлар Жазоир Демократик Республикаси ташқи сиёсатини белгиловчи муҳим омил бўлиб қолмоқда. Таҳлилчиларнинг фикрига кўра, "хавфсизлик соҳасидаги хаос ва Жазоир атрофидаги сиёсий беқарорлик Жазоир дипломатияси учун ҳаётийлигини тиклаш учун ҳам муаммо, ҳам имконият яратмоқда. Шунга қарамай, бу Жазоирдаги янги режимнинг минтақавий майдонга қайтиш ва унинг асосий иштирокчисига айланиш учун ушбу минтақавий вазиятдан ўз манфаатлари йўлида фойдалана олиш қобилиятига боғлиқ».[7]

Учинчидан, муҳим омил — Жазоирнинг кўшни мамлакатларда "йўқлиги" бошқа ташқи ўйинчиларни у эрда ўз таъсирини кучайишига ва Жазоир Демократик Республикасининг ташқи сиёсий манфаатларига зид келадиган минтақавий иттифоқларни тузишига туртки бўлишидан кўрқишидир. Шундай фаол минтақавий иштирокчилардан бири Ливия томонлари ўртасида воситачиликда муҳим роль ўйнаб келаётган Марокашдир. Жазоир раҳбарияти нуктаи назаридан бу шуни англатадики, Ливия масаласига халқаро аралашувнинг кучайиши Жазоирни ҳар қандай халқаро ёки минтақавий келишувда унинг якуний келишувида иштирок этишни талаб қилади.

Президент А. Теббун 2020 йил 23 сентябрда БМТ Бош ассамблеясининг 75-сессиясининг умумий сиёсий баҳсларида сўзга чиқиб, Жазоирнинг минтақадаги ҳал қилувчи ва фаол ролини эълон қилди. Унинг сўзларига кўра, Ливияликлар инқироздан чиқиш учун БМТ шафелигида тинчлик ўрнатиш жараёнини бошлашлари керак: «Биз БМТ қарорларига, халқаро қонунийлик нормаларига алоҳида урғу берамиз. Ушбу ёндашув асосида Жазоир Ливиянинг турли партияларини бир-бирига яқинлаштириш йўлида ишлаган ва давом этмоқда. Биз биродар Ливия халқини ҳар қандай чет эл аралашувининг олдини олиб, ҳозирги инқироздан чиқиш учун БМТ ҳомийлигидаги тинчлик жараёнига қўшилишга чақирамиз, бу эса Ливия суверенитетига тажовуз қилишни англатади». [8] Мутахассисларнинг таъкидлашича, "Жазоир сўнгги йилларда доимий равишда Ливиядаги инқирозни сиёсий йўл билан ҳал қилишга қаратилган ташаббуслар билан чиққан" ва ўзини "Ливия ичидаги можаро томонларидан тенг кучга эга куч" сифатида тутган. Шу билан бирга, Жазоир Ливияни бошқа ташқи кучлар учун, биринчи навбатда, Триполи ҳокимиятига қурол берадиган ва ёрдам берадиган Туркия учун очиқ қолдиришни истамайди. Жазоирда улар бу минтақада исломий кайфиятнинг кучайишига олиб келади деб ҳисоблайдилар. [9]

Шунингдек, Жазоирнинг манфаатлари Марокашнинг минтақавий таъсирини кенгайтиришга, шу жумладан Ливияда тинч йўл билан қарор топтиришга қаратилган саъй-ҳаракатларга жавоб бермайди. Марокаш ва Жазоир ўртасидаги муносабатлардаги тўсиқ Ғарбий Саҳарадаги можаро бўлиб қолмоқда, уни Рабат қиролининг ажралмас қисми деб билади, Жазоир эса Саҳара минтақаларининг мустақиллиги учун референдум ўтказмоқчи бўлган Полисарио фронтини қўллаб-қувватлайди.

2018 йил ноябрь ойида Марокаш Қироли Муҳаммад VI халққа мурожаатида Жазоир билан тўғридан-тўғри ва очиқ мулоқотни олиб боришга ва икки томонлама муносабатларнинг ривожланишига тўсқинлик қилувчи зиддиятли масалаларни муҳокама қилиш ва ҳал қилиш учун қўшма сиёсий механизм яратишга тайёрлигини эълон қилди. У Жазоирни Марокаш билан чегарани очиб, муносабатларни нормаллаштиришга чақирди. Бироқ, ўша йилнинг 23 январида Марокаш парламенти Вакиллар Палатаси қонунларни қабул қилиш учун овоз бердилар, унга кўра миллий юрисдикция мамлакатнинг барча ҳудудий сувларига, шу жумладан Саҳроиар вилоятларига ҳам тегишли. Бу Ғарбий Саҳронинг ҳудудий сувларини Марокашнинг денгиз ҳудудига қўшилишини англатарди.

Бу Марокаш Жазоир билан рақобатлашиб минтақавий устунликка эришиш ва қуролли кучларини кучайтириш бўйича саъй-ҳаракатларини давом эттириш ниятида, дейишга асос беради. Илгари қулай иқтисодий шароитлар Марокашнинг асосий минтақавий рақиби Жазоирни Африка бозорларидан сиқиб чиқариш стратегиясини илгари суриш учун шароит яратди. Бироқ, Марокашнинг минтақавий амбициялари ва ҳарбий кучларининг кучайиши Жазоирнинг ҳам худди шундай қадамлар қўйишига олиб келиши мумкин, бу эса "минтақавий қуролланиш пойгаси" деган маънони англатиши мумкин, натижада иккала мамлакатнинг иқтисодий аҳволи учун барча оқибатлари ва минтақавий барқарорлик учун.[10]

Мустақиллик даврида Жазоир ташқи сиёсатида алоҳида ўринни собиқ метропол — Франция билан алоқалар эгаллайди, улар кескин пасайиш ва кўтарилиш билан ажралиб туради. Франциянинг Жазоирдаги сиёсати анъанавий равишда Мағриб мамлакатлари ва умуман Африкага нисбатан умумий француз сиёсати контекстида кўриб чиқилади. Франция доимий равишда Шимолий Африка ва Яқин Шарқнинг стратегик жиҳатдан муҳим ва ресурсларга бой мамлакатларида мавжудлигини сақлаш ва кенгайтиришга интилади.

Франция Жазоирга ўз товарлари бозори, биринчи навбатда талаб ортиб бораётган саноат ускуналари сифатида қизиқади. Жазоир, ўз навбатида, Францияни нефть, газ ва бошқа хом ашё билан таъминлаш учун катта имкониятларга эга. Жазоир муҳожирлари Франция Республикасидаги чет эллик ишчилар умумий сонининг 20 фоизини ташкил қилади. Ушбу омиллар туфайли Париж Жазоирдаги олдинги позицияларининг кўпини йўқотганига

қарамай, ушбу мамлакатга сиёсий ва иқтисодий соҳаларда таъсир ўтказиш учун катта имкониятларни сақлаб қолди.

Франция Жазоир экспорти бўйича биринчи, импорти бўйича иккинчи ўринни эгаллаб турибди. Шу муносабат билан, Жазоир дипломатияси томонидан Жазоир-Франция ҳамкорлигини тенглик, мустақиллик ва ўзаро манфаатдорлик асосида мустаҳкамлашга қаратилган йўналиш, гарчи маълум қийинчиликларга дуч келса ҳам, келажакда ҳам давом этади.

1999 йилдан бери икки мамлакат ўртасида савдо-иқтисодий алоқалар жадал ривожланиб бормоқда. Шундай қилиб, 1999 йилдан 2013 йилгача. Франция ва Жазоир ўртасидаги савдо уч барабар ошди ва Жазоир Франциянинг Африкадаги энг йирик савдо ҳамкори ва Франция экспорти учун иқтисодий ва иқтисодий ҳамкорлик ташкилоти (Иқтисодий Ҳамкорлик ва Ривожланиш Ташкилоти) мамлакатларидан ташқарида фақат Хитой ва Россияни ортда қолдирадиган учинчи бозорга айланди. Франция 2016 йилда Жазоирнинг иккинчи йирик ҳамкори бўлиб қолмоқда, экспорт ҳажми 5,08 миллиард эврони ва бозор улуши 10,2 фоизни ташкил қилиб, Хитойни (18 фоиз) ортда қолдирди, аммо Италия (9,9 фоиз) ва Испанияни (7,7 фоиз) ортда қолдирди.

Франция Жазоирдаги энг йирик сармоядор (углеводородлардан ташқари) ва асосий хорижий иш берувчидир: Жазоир корхоналарида Жазоирда жойлашган 500 та корхонада 40.000 тўғридан-тўғри ва 100000 билвосита иш ўринлари мавжуд. Бандлик ва фаолиятнинг асосий йўналишлари молиявий хизматлар (Société Générale и BNP Paribas) ва транспорт (Air France). Денгизчилик соҳасида Жазоир бозорида етакчи ўринни CMA-CGM транспорт компанияси эгаллайди; меҳмонхона ва ресторан бизнеси Accor, Sodexo ва Newtest гуруҳлари томонидан намоиш этилади; Renault ва Renault Trucks автомобиллар савдоси билан шуғулланади; атроф-муҳит соҳасида — Suez Environnement. 2012 йилда ўрнатилган динамика ва ҳукуматлараро учрашувлар туфайли икки мамлакат ўртасидаги иқтисодий ҳамкорлик бир қатор таркибий лойиҳалар (Оран шаҳридаги Ренаулт саноат мажмуалари, Аннабадаги Алстом, Сиди Абдуллоҳдаги Санофи ва бошқалар) доирасида янги даражага кўтарилди.[11]

2017 йил 7 декабрда Парижда Франция ва Жазоир Бош вазирлари ҳамраиси бўлган Олий даражадаги ҳукуматлараро кўмитанинг тўртинчи йиғилиши давомида бешта соҳада 11 та битим имзоланди: соғлиқни сақлаш (Санофи ва Ипсен), касб-хунар таълими электр энергияси соҳаси (Счнеидер Элестрис), qishloq xo'jalik mahsulotlari (Ахерéal), тадбиркорлик ва олий маълумот.

Жазоир ва Франция раҳбарияти нозик сиёсий масалаларга қарамай, икки томонлама алоқаларни мустаҳкамлаш истагини намоиш этмоқда. Бунини юқори даражадаги ташрифларнинг динамикаси кўрсатиб турибди. Шундай қилиб, 2019 йилда Жазоирга муҳрлар қўриқчиси ва адлия вазири Н. Беллубе бошчилигидаги юқори мартабали француз делегацияси ташриф буюрди. 2019

йил 12 мартда Жазоирда Германия Федератив Республикаси Европа ва ташқи ишлар вазири Ж.-И.нинг ҳамраиси остида Қўшма иқтисодий қўмитанинг (СОМЕФА) олтинчи йиғилиши бўлиб ўтди. Ле Дрианне ва унинг жазоирлик ҳамкасби Сабри Букадума, улар давомида савдо-иқтисодий ҳамкорликни ривожлантириш масалалари муҳокама қилинди.

2020 йил 21 январда Франциянинг Европа ва ташқи ишлар вазири Ж.-И. Ле Дриан Жазоирга ташриф буюрди. Франция президентининг ташрифи Ливиядаги можаро ва Саҳелдаги инқирозларни ҳал қилиш бўйича халқаро саъй-ҳаракатлар фонида бўлиб ўтди ва Париж минтақавий барқарорликни таъминлашда Жазоирнинг муҳим ролини тан олганлигини таъкидлади. Саҳел мамлакатлари билан биргаликда минтақадаги экстремистларга қарши курашиш бўйича фаол ҳаракатларни бошлаган Франция ушбу соҳада ва Жазоир билан биргаликда бошқа соҳаларда ишлашга тайёрлигини эълон қилди. Ж.-И.нинг сўзларига кўра. Ле Дриан, “Президент А. Теббун Жазоирда ҳукумат, қонун устуворлиги ва эркинликларини мустаҳкамлашга қаратилган чуқур ислохотларга интилишларини намойиш этди. Жазоир раҳбарининг истиқболи 2019 йилда жазоирликларнинг билдирган умид ва интилишларига мувофиқ миллий иқтисодиётни тиклашга қаратилган ».[12]

Хулоса

Жазоир ташқи сиёсати мувозанатли ва прагматик йўналишга эга. Президент А. Теббун раҳбарлигида мамлакат Марокаш, Ливия ва Тунис билан ҳамкорликни кучайтириш, Франция ва Европа Иттифоқи билан тенг ҳуқуқли муносабатларни йўлга қўйиш, шунингдек, Россия, АҚШ ва Хитой каби глобал давлатлар билан стратегик шерикликни ривожлантириш орқали минтақадаги нуфузини оширишга интиломда. Бу сиёсат нафақат миллий манфаатлар, балки бутун Африка минтақасида барқарорлик ва хавфсизликни таъминлашга қаратилган.

Фойдаланилган адабиётлар

1. “*Al-Bahrur roiq*” hoshiyasida Ibn Obidinning (1783-1836) “*Minhatul Xoliq*” (Yaratuvchining mukofoti) asari bilan birga 1893- hijriy yili Qohirada 8 jild qilib nashr qilingan. Asar oxirgi marta 1997- yili Bayrutda 9 jild qilib chop qilingan.
2. Saddiki, Said. Will Algerian Foreign Policy Change Towards its Neighbors in the Next Decade? // Moroccan Institute for Policy Analyses. – 31 March 2020. — <https://mipa.institute/7654>
3. Ghanmi, Lamine. Tebboune reiterates foreign policy tenets, including stand on Western Sahara. // The Arab Weekly. — Tuesday 31/12/2019. — <https://the arabweekly.com/tebboune-reiterates-foreign-policy-tenets-including-stand-western-sahara>.
4. Algeria’s president heads top security meeting to discuss Libya crisis. // CGTN. — 02:18, 28-Dec-2019. — <https://newsaf.cgtn.com/news/2019-12-28/Algeria-s-president-heads-top-security-meeting-to-discuss-Libya-crisis-MMb6H7QLGE/index.html>.
5. 19 декабря 2019 г. ПНС единогласно одобрило выполнение меморандума о взаимопонимании по вопросам безопасности и военного сотрудничества с правительством Турции, подписанного 27 ноября. По запросу ливийской стороны Анкара могла бы помочь исламистским ополченцам, выступающим за ПНС, отразить наступление Национальной ливийской армии (ЛНА) во главе с фельдмаршалом Халифой

Хафтаром. При этом Турция осуществила военные поставки исламистским ополченцам, лояльным ПНС, в том числе танки и беспилотники.

6. Ghanmi, Lamine. Tebboune reiterates foreign policy tenets, including stand on Western Sahara. // The Arab Weekly. — Tuesday 31/12/2019. — <https://the arabweekly.com/tebboune-reiterates-foreign-policy-tenets-including-stand-western-sahara>.

7. До этого инцидента алжирские власти выступали против международной антитеррористической операции, которую развернула на севере Мали Франция, надеясь договориться с действующими там группировками, в частности с движением «Ансар ад-Дин», состоящим, в основном, из туарегов. Однако данное движение присоединилось к наступлению террористических вооруженных группировок на столицу Мали Бамако, после чего правительство Алжира согласилось поддержать контртеррористическую операцию Франции. 16 января 2013 г. группа террористов, связанных с «Аль-Каидой» захватила жилой комплекс на месторождении Ин-Аменас на юго-востоке Алжира, взяв в заложники 800 человек, с требованием закрыть воздушное пространство Алжира для полетов французской авиации

8. См.: Булкемх Абдераззак, Узер Сюмейе. Ливия вновь стала приоритетом внешней политики Алжира. Алжир будет проводить более активную политику в Ливии. // Агентство «Анадолу». — 13.01.2020. — <https://www.aa.com.tr/ru/%B6%D0%B8%D1%80%D0%B0-/1701102>.

9. Saddiki, Said. Will Algerian Foreign Policy Change Towards its Neighbors in the Next Decade? // Moroccan Institute for Policy Analyses. — 31 March 2020. - <https://mipa.institute/7654>.

10. Выступление президента ЖДР на общеполитических дебатах 75-й сессии ГА ООН в г. Нью-Йорке 23 сентября 2020 г. (трансляция на араб. яз.) // Сайт ООН. - https://estatements.unmeetings.org/estatements/10.0010/20200923/bVdkQECcmuDt/NoB6kbRQbTgW_ar.pdf.

11. Быстров А.А. О некоторых аспектах политики Алжира в отношении ливийского конфликта // Институт Ближнего Востока. - 27 сентября, 2020. - <http://www.iimes.ru/?p=73182>.

12. Быстров А.А. Американские эксперты о конкурентных отношениях между Марокко и Алжиром. // Институт Ближнего Востока. - 12 февраля, 2020. - <http://www.iimes.ru/?p=66979>.

13. Информация с сайта Министерства Европы и иностранных дел Франции: Algeria. // [France Diplomacy](https://france.diplomacy). — Обновлено в апреле 2020 г. - [https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/algeria/#:~:text=Economic%20relations,-Economic%20and%20trade&text=France%20remained%20Algeria's%20second%2Dlargest,%25\)%20and%20Germany%20\(7%25\)](https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/algeria/#:~:text=Economic%20relations,-Economic%20and%20trade&text=France%20remained%20Algeria's%20second%2Dlargest,%25)%20and%20Germany%20(7%25)).

14. French foreign minister bolsters Algeria ties in rare visit. // Arab News. — January 21, 2020/ - <https://www.arabnews.com/node/1616366/world>.

* * *

HADIS ILMINING MARKAZIY OSIYOGA KIRIB KELISHI VA RIVOJLANISHI

Yoqubjanov Abdurashid Rosul o'g'li

O'zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi
“Ijtimoiy fanlar va huquq” kafedrası magistranti

Ilmiy rahbar: S.Saidjalolov

X.X.Таджиев. Ислом цивилизациясида қозоқ маърифатпарвар шоирларининг ўрни (XIX аср охири ва XX аср бошлари)	427
М.М.Хайдаров. Важность взаимосотрудничества духовных управлений мусульман Центральной Азии и Афганистана по изданию фетв: проблемы и пути их решения	435
Ф.Холмўминов. Хитойда бағрикенгликни тарғиб қилган реформатор: саййид ажалл шамсиддин умар бухорий	441
A.Ungalov. Turkiy xalqlarning ma'naviy hayotida islom sivilizatsiyasi va mahalliy an'analar sintezi.....	446
A.Кариев. Бурхануддин аль-маргинанийдин ханафий мазхабындагы орду.....	456
A.M.Ikromjonov. “Фахруддин Ўзжандийнинг “Фатово қозихон” асарини ёзиш услуби ва илмий аҳамияти”	459
М. То‘xtayev. Hanafiy mazhabida urf-odatlardan hukm olishning nazariy-metodologik asoslari.....	464
R.S.Saidjalolov. Markaziy osiyoda tinchlik va barqarorlikni saqlashda islom ma'rifatining o'rni.....	469
F.I.Alisherov, Sh.Sh.Rajabov. Burhoniddin Marg'inoniyning “Al-Hidoya” asarida voyaga yetmaganlar huquqlariga oid fihiy masalalar.....	472
B.N.Valiev, M.M.Mamatxonova. Naqshbandiylik ta'limoti g'oyalarining turkiy xalqlar ijtimoiy hayotidagi ahamiyati	474
N.L.Sharifova. Turkiy xalqlar mutaffakirlarining islom sivilizatsiyasiga qo'shgan hissasi	481
И.Х. Яхин. Обзор и анализ творчества арабоязычных Учёных-Татар XIX века.....	486
И.Х. Яхин. Обзор и анализ творчества арабоязычных Учёных-Татар XIX века.....	486
O.Rasulov. Жазоир Демократик Республикасининг минтақавий сиёсати ва халқаро ҳамкорлик йўналишлари	489
A.Yoqubjanov. Hadis ilmining Markaziy Osiyoga kirib kelishi va rivojlanishi	496
М.Худайбердиева. Права ребёнка в тюркоязычном мире: философия сотрудничества, общие культурные ценности и правовые перспективы.....	498
B.Parmonov. Radikalizm tushunchasi va O'zbekiston Respublikasida uning oldini olish masalalari	503
X.Kurbanov. Oilaviy munosabatlarda nafaqa tushunchasi va turlari	506
M.Komilova. Markaziy osiyo davlatlarida islom bank tizimlari faoliyatining rivojlanishi	510
S.Saidakramov. Ko'chmas mulklarning ijara shartnomasiga oid me'yorlar tahlili	513

**TURKIY TILLI DAVLATLARNING
FALSAFASI, MADANIYATI, ALOQALARI:
TARIX, BUGUN VA KELAJAK**

VI XALQARO SIMPOZIUM

Toshkent shahri, 2025-yil, 23-oktabr

**PHILOSOPHY, CULTURE, AND RELATIONS
OF TURKIC-SPEAKING STATES:
HISTORY, PRESENT, AND FUTURE**

VI INTERNATIONAL SYMPOSIUM

Tashkent city, October 23, 2025

“O‘zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi”
nashriyot-matbaa birlashmasi
Toshkent – 2025

Nashriyotning litsenziya raqami AA № 0011. 06.05.2019 yil.
Bosmaxonaga 18.10.2025-yilda berildi.
Bichimi 60×84 1/8 Shartli b.t. 44,2. Nashr t. 46,2
Adadi 100 nusxa. Buyurtma № 01.
Bahosi shartnoma asosida.

O‘zbekiston xalqaro islomshunoslik akademiyasi
nashriyot-matbaa birlashmasi bosmaxonasida chop etildi.
100011. Toshkent sh. A.Qodiriy, 11.